

НАПРЯМ 5. СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ТА ПОЛІТИКО-ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-355-5-10>

Сколота Е. В.,

аспірант

Таврійського національного університету

імені В. І. Вернадського

м. Київ, Україна

РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТУ З РОЗВИТКУ АСЕРТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Асертивна поведінка фахівця соціономічного профілю відрізняється від асертивної поведінки у повсякденному житті. Специфіка соціономічної професійної взаємодії викликає необхідність оволодіння майбутніми фахівцями соціономічного профілю не стільки способами досягнення кінцевої мети, скільки впевненій участі у ситуації професійної взаємодії, успішному спілкуванню в будь-який час і з будь-яким об'єктом своєї майбутньої професійної діяльності. Це викликало необхідність відмовитися від стандартизованого тренінгу асертивності і розробити тренінг «Бути асертивним – стати професійним!» на основі структурно-динамічної моделі розвитку асертивності майбутніх фахівців соціономічного профілю. Його метою було: формування у учасників адекватного, реалістичного уявлення про себе як особистість, як суб'єкта навчальної і майбутньої професійної діяльності (когнітивний компонент); розвиток самоповаги, навичок рефлексії, готовності сприймати себе реального у навчальному та майбутньому професійному житті (поведінковий компонент); корегування мотивації до спілкування, розвиток упевненості у собі, умінь та навичок саморегуляції (регулятивний компонент).

Теоретичну складову тренінгу було обмежено коротким знайомством із загальними нормативно-правовими, деонтологічними та психологічними характеристиками соціономічної діяльності та основними положеннями теорії навчання з наголосом на самонавчання. Практичну складову тренінгу було розроблено на основі модифікованих варіантів відомих технік групової роботи і тренінгів асертивності [1; 2]. Під модифікацією розуміється авторське пристосування тренінгової вправи до мети та завдань тренінгу з використанням її основної ідеї.

Після перевірки учасників експерименту на однорідність зі студентами, які увійшли до складу експериментальної групи було проведено професійно-психологічний тренінг «Бути асертивним – стати професійним!». Після тренінгу з учасниками експериментальної (ЕГ) та контрольної (КГ) груп було проведено другий психодіагностичний зріз. Результати першого та другого психодіагностичних зрізів експериментальної групи наведені у таблиці 3.2.

Таблиця 1

**Порівняння показників експериментальної групи
до та після експерименту**

Характеристики, що було протестовано	Показник ЕГ до експ.	Показник ЕГ після експ.	t	p
Структура життєвих цінностей				
Розвиток себе	6,643±0,217	6,964±0,213	2,052	≤0,05
Духовне задоволення	6,857±0,290	7,214±0,274	3,803	≤0,05
Креативність	6,036±0,275	6,393±0,274	3,803	≤0,05
Активні соціальні контакти	6,179±0,282	6,429±0,284	2,946	≤0,05
Власний престиж	5,786±0,264	5,893±0,253	1,768	>0,05
Досягнення	6,036±0,294	6,286±0,291	2,507	≤0,05
Збереження власної індивідуальності	5,607±0,311	5,679±0,282	0,982	>0,05
Самооцінка особистості				
Усереднений показник	0,475±0,055	0,519±0,046	2,125	≤0,05
Рівень самоефективності				
Сфера предметної діяльності	32,321±2,746	32,929±2,712	2,868	≤0,05
Сфера міжособистісного спілкування	11,250±0,518	11,464±0,514	2,665	≤0,05
Мотивація професійної діяльності				
Внутрішня мотивація	3,375±0,161	3,500±0,150	2,946	≤0,05
Зовнішня позитивна мотивація	3,583±0,181	3,668±0,181	2,063	≤0,05
Зовнішня негативна мотивація	3,429±0,163	3,286±0,188	-2,475	>0,05
Стильові особливості саморегуляції				
Планування	4,714±0,291	4,964±0,259	2,507	≤0,05
Моделювання	5,250±0,326	5,464±0,321	2,665	≤0,05
Програмування	4,786±0,311	5,000±0,331	2,665	≤0,05
Оцінка результатів	5,607±0,279	5,821±0,292	2,233	≤0,05
Гнучкість	5,143±0,358	5,393±0,353	2,507	≤0,05
Самостійність	5,071±0,327	5,286±0,339	2,233	≤0,05
Загальний рівень саморегуляції	28,321±0,547	28,607±0,575	2,083	≤0,05

Наведені у таблиці 1 дані свідчать, що після участі у тренінгу статистично значимі зміни відбулися майже за всіма показниками, які було продіагностовано. Зміни у когнітивному компоненті асертивності майбутніх фахівців соціономічного профілю у показниках структури життєвих цінностей свідчать про придатність запропонованого професійно-психологічного тренінгу до формування у студентів соціономічних професій більш реалістичного уявлення про самих себе як майбутніх професіоналів, розвитку у них прагнення до отримання морального задоволення від своєї професійної діяльності, намагання дотримуватися нормативно-правових та деонтологічних вимог у професії асертивно вести себе у професійному оточенні, бажання реалізувати у професії свої творчі можливості, удосконалити взаємовідносини з колегами.

Аналіз змін у показниках, що характеризують поведінковий компонент асертивності майбутніх фахівців соціономічного профілю, свідчить, що засобами тренінгу не вдалося суттєво вплинути на рівень їх самооцінки (2,125), хоча усереднений показник самооцінки після експериментального впливу дещо зріс за рахунок збільшення кількості осіб, які підвищили рівень самооцінки в межах середньої адекватної самооцінки і ці зміни мають статистично значимий характер. Проте, суттєві зміни відбулися у показниках самоефективності і у сферах предметної діяльності та міжособистісного спілкування. Зазначені зміни свідчать про розвиток у учасників ЕГ навичок самоспостереження і самопрограмування, розвиток самоповаги і готовності сприймати себе реального. Участь у тренінгу стала для майбутніх фахівців соціономічного профілю імпульсом до саморозвитку, визначила шлях для операціоналізації та самовербалізації спроб досягти високого рівня асертивності у професійній взаємодії.

Суттєві зміни відбулися у показниках регулятивного компонента асертивності майбутніх фахівців соціономічного профілю. Після участі у тренінгу у його учасників зріс показник внутрішньої мотивації, що є найбільш визначальним чинником загального рівня мотивації до професійної діяльності. За результатами першого зрізу учасники експериментальної групи мали мотиваційний комплекс ЗПМ>ЗНМ>ВМ, що характеризувався високими значеннями зовнішньої негативної мотивації та низькими значеннями внутрішньої мотивації. Зростання показника внутрішньої мотивації після проведення експериментального впливу і зміна мотиваційного комплексу на ЗПМ>ВМ>ЗНМ свідчить про позитивний вплив запропонованих у професійно-психологічному тренінгу підходу. Адже зростання рівня внутрішньої мотивації означає збільшення значення професійної діяльності для особистості. Слід зазначити, що за результатами експерименту, рівень внутрішньої мотивації зріс у кожного п'ятого учасника експериментальної групи. Проте, комплексний характер

зменшує можливості запропонованого професійно-психологічного тренінгу щодо задоволення наявних у студентів потреб до успішного навчання, що свідчить про потребу у розробці спеціальних психологічних засобів підвищення рівня внутрішньої мотивації до навчання.

Після участі у тренінгу суттєво зросли показники шкал «Моделювання» та «Програмування», відбулися змінилися стильові особливості саморегуляції майбутніх фахівців соціономічного профілю. Незначне зростання відбулося за всіма шкалами тесту. Збільшення показника за шкалою «Моделювання» свідчить про придатність запропонованого професійно-психологічного тренінгу до розвитку здатності майбутніх фахівців соціономічного профілю виділяти значущі умови досягнення близьких і віддалених у часі цілей, формувати програми та плани своєї діяльності і діяти відповідно до них. Збільшення показника за шкалою «Програмування» підтверджує придатність запропонованого професійно-психологічного тренінгу для формування у майбутніх фахівців соціономічного профілю потреби продумувати способи досягнення визначених цілей, здатності самостійно, деталізовано, розгорнуто розроблювати і корегувати програми своїх дій, гнучко змінювати їх у нових обставинах.

Таким чином, результати експерименту довели ефективність професійно-психологічного тренінгу «Бути асертивним – стати професійним!». Зазначений тренінг можна розглядати в якості чинника успішної професіоналізації майбутніх фахівців соціономічного профілю. Найбільш оптимальним шляхом розвитку асертивності майбутніх фахівців соціономічного профілю можна вважати поєднання занять з дисциплін професійної підготовки з використанням професійно-психологічного тренінгу з розвитку асертивності та стимулювання студентів до постійного особистого і професійного саморозвитку та самовдосконалення шляхом формування асертивної поведінки.

Список використаних джерел:

1. Anneken G., Egelmeier L., Kessler E. Confianza y entrenamiento de contacto en un grupo. Por. con él. Romek V. G. M. : Júpiter-K LLP, 1990. 64 p.
2. Bishop S. Develop Your Assertiveness. Kogan Page, L., 2006. 128 p.